

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 2, 2021 | 25.02.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.2.12](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.12)

УДК: 330.3:[332.122:338.43]

О. А. Бялковська,

*д. е. н., професор кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет
ORCID ID: 0000-0002-8239-2700*

Н. А. Славіна,

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет
ORCID ID: 0000-0002-3761-9865*

І. І. Гуменюк,

*к. філол. н., доцент, завідувач кафедри іноземних мов,
Подільський державний аграрно-технічний університет
ORCID ID: 0000-0002-7905-9771*

САНАТОРНО-КУРОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

O. Bialkowska

*Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management and Public
Administration, State Agrarian and Engineering University in Podilia
N. Slavina*

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and Public
Administration, State Agrarian and Engineering University in Podilia*

I. Humeniuk

*PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages,
State Agrarian and Engineering University in Podilia*

HEALTH RESORT SERVICES AS A FACTOR OF THE DEVELOPMENT OF THE RURAL AREAS

Розвиток сільських територій зачіпає всі сфери господарювання на селі, як соціальну так і економічні сфери. Сьогодні – це одна з ключових соціально-економічних проблем України. Проблемою Українського села є те, що часто вважають село лише сировинною базою сільського виробництва, забувши про соціальну інфраструктуру села, культуру, добробут сільського населення, диверсифікацію сільського господарства, відновлення трудових ресурсів, що успішно може відбуватись на сільських територіях.

Розвиток сільських територій цікавий не тільки зі сторони сільськогосподарського виробництва, а й виробництва послуг обслуговуючої сфери. Об'єднавши різноманітні методи вивчення та підходи і бачення можливо буде чітко окреслити проблеми розвитку сільських територій сьогодні і знайти їх ефективно вирішення.

Тому, з огляду на те, що багато санаторно-курортних закладів часто розміщені на сільських територіях, вони складають значну частку місцевих доходів та сприяють сільському розвитку. Розвитку санаторно-курортних закладів, як диверсифікації бізнесу на

селі приділяється в край мало уваги, хоч це на сьогодні є досить перспективною та багатообіцяючою гілкою туризму.

The development of rural areas affects all areas of rural management, both social and economic spheres. Today it is one of the key socio-economic problems of Ukraine. The problem of Ukrainian villages is that they often consider the village only a raw material base for agricultural production, forgetting about the social infrastructure of the village, culture, well-being of the rural population, diversification of agriculture, restoration of labor resources, that can successfully occur in rural areas.

The development of rural areas is interesting not only from the side of agricultural production but also from the production of services in the service sector. By combining various research methods and approaches and vision, it will be possible to identify the problems of rural development today and find their effective solution.

Therefore, since many health resort centers are often located in rural areas, they account for a significant share of local income and contribute to rural development. Little attention is paid to the development of sanatoriums and resorts as a diversification of business in the countryside, although today it is a very perspective and promising branch of tourism.

The development of tourism in rural areas, in particular the health resort industry, will contribute to the development of entrepreneurship in rural areas, strengthen the infrastructural elements of management, and ensure the greening of rural areas. When the rural community receives revenues to the local budget, income to family budgets, will help increase jobs in rural areas, the population will feel the support and improvement of the financed provision of rural families.

In those regions of Ukraine where the development of the tourism industry reaches its highest development, and this is the Western and Southern parts of Ukraine, at the peak of the tourist season, rural residents have the opportunity to significantly improve their financial situation. In the tourist regions, more agro-estates are being opened near the resort zones, and this is more income to the budget of the united territorial community due to the taxation of enterprises. Therefore, this type of enterprise in rural areas diversifies the economy and allows you to expand the direction of entrepreneurship in rural areas.

Ключові слова: *розвиток сільських територій; сільський туризм; санаторно-курортні послуги; рекреаційні ресурси сільських територій.*

Keywords: *development of rural areas; rural tourism; health resort services; recreational resources of rural areas.*

Туристична галузь в Україні набирає все більшої популярності серед внутрішнього споживача, яка є альтернативною дорогим закордонним курортам, а також для зовнішнього споживача, як така що є новою, цікавою та не вивченою для закордонного туриста. Туристична галузь, яка представлена на сільських територіях України є найбільш колоритною та самобутньою. В українському селі можна знайти екологічно чисті території, де можна отримати туристичні, санаторно-курортні послуги, забезпечити жителів територій робочими місцями, сприяти розвитку інфраструктури та наповнення місцевого бюджету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі розвитку сільських територій приділяється підвищена увага, а саме завдяки чому це можна досягти, які інструменти та інституції ефективно сприятимуть розвитку підприємництва на селі, як з боку держави, так з боку сільської громади, громадських організацій та науковців. Даною проблемою цікавляться науковці, які в своїх фундаментальних дослідженнях, що змогли порівняти соціальні та економічні етапи розвитку сільських територій в різні періоди існування української нації. Цій проблемі присвячують свої праці та дослідження провідні науковці Попрозман Н.І., Забуранна Л.В., Іванишин В.В., Куцмус Н. М. та інші.

Важливого теоретичного та практичного значення набуває дослідження вітчизняних науковців, що вивчають вітчизняний та зарубіжний досвід та імплементують його до сучасних умов в Україні. Але незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі питання, пов'язані з виявленням характерних особливостей розвитку сільських територій та адаптації їх до сучасних умов потребують подальшого вивчення, а саме курортної діяльності на територіях сіл України, використання рекреаційних ресурсів для відновлення трудових ресурсів.

Формування цілей статті: Основними цілями статті є: дослідження розвитку сільських територій за допомогою використання рекреаційних ресурсів України, створення концепції розвитку санаторно-курортної послуги та сільського зеленого туризму. України в умовах становлення, розвитку та відновлення. Розвиток сільських територій нині є одним із важливих соціально-економічних напрямків розвитку нашої держави.

Оздоровлення і відпочинок людей забезпечують санаторії, пансіонати, санаторії-профілакторії, дитячі оздоровчі табори, будинки відпочинку, туристичні бази і притулки. Внаслідок їх поєднання в населених пунктах чи на певних територіях формуються курорти і курортні місцевості, туристичні центри і туристичні райони. Сама ж господарська діяльність з обслуговування цих закладів отримала назву рекреаційно-туристичне господарство. [1] [2]

Дуже часто саме рекреаційно-туристичні осередки знаходяться на сільських територіях в тих регіонах країни де відсутні екологічні забруднення та відповідають всім стандартам для оздоровлення та відпочинку різних груп населення.

Методи дослідження. Щоб успішно вивчати проблему впливу санаторно-курортної сфери на відновлення та розвитку сільських територій, потрібно в своїх дослідженнях застосовувати різні методи вивчення і пізнання даної тематики, тому в даній праці використані такі методи вивчення як: статистичний, методи аналізу та порівняння.

Україна має значні можливості для розвитку цієї галузі. До рекреаційних ресурсів належать мінеральні води, лікувальні грязі, морські узбережжя, внутрішні водойми (озера, річки), лісові і гірські ландшафти зі сприятливими кліматичними та мікрокліматичними умовами, а також цікаві природні об'єкти й комплекси та об'єкти, створені людиною (історико-культурні центри і пам'ятки).

Мета статті полягає у вивченні можливостей впливу розвитку туристичної галузі зокрема санаторно-курортної діяльності на розвиток сільських територій України.

Завдання статті – дослідити ефективність розвитку санаторно-курортної діяльності на сільських територіях та можливість її впливу на подальший розвиток інфраструктури села.

Рекреаційні ресурси саме ті ресурси, що сприяють розвитку сільських територій на яких най частіше вони знаходяться, а це бальнеологічні осередки, колодязі та джерела з мінеральними водами, лікувальні соляні шахти та озера.

Мінеральні води є на всій території України, найбільше їх – у Прикарпатті, Карпатах, Поділлі, Криму. Лікувальні грязі поширені у Причорномор'ї й Приазов'ї (лимани), Криму і Прикарпатті. В цих районах створено найбільше бальнеологічних курортів: Немирів, Шкло, Великий Любінь, Черче, Моршин, Трускавець, Східниця – у Прикарпатті; Поляна, Синяк, Шаян, Кваси – в Карпатах; Гусятин, Сатанів, Хмільник – на Поділлі; Одеса, Гола Пристань, Євпаторія, Саки, Фео-досія, Бердянськ – на Чорноморсько-Азовському узбережжі. Найвідомішими бальнеологічними курортами в інших регіонах країни є Миргород і Слов'янськ.

Кліматичні ресурси найсприятливіші для оздоровлення і відпочинку в лісових районах (курорти Ворзель і Пуца Водиця біля Києва, Слов'яногірськ у Донбасі), в гірських і лісових районах Карпат (Яремча, Ворохта), на морських узбережжях (вказані вище курорти, а також Затока, Очаків, Скадовськ, Алушка, Ялта, Алушта, Судак та ін.). [3]

Дуже часто лікувальний туризм поєднують з еко- сільським та пізнавальним туризмом. Що дає змогу споживачу оздоровитись, відпочити та пізнати нові культурні пласти тієї території де він проводить свій відпочинково-оздоровчий час. Зазвичай цей період налічує від 10 до 21 дня, а це дозволяє пройти повноцінно лікування, реабілітацію чи профілактику споживача санаторно-курортної послуги.

Має велике значення створення робочих груп на певних адміністративно-організаційних рівнях, що забезпечуватимуть регуляцію діяльності кількох видів туристичних напрямків, як в даному випадку. Це сприятиме централізованому розвитку зазначеної послуги, регламенту проведених дій, що сприятимуть розвитку всіх видів туризму на певній території.

До прикладу, в Львівській області, де концентрація рекреаційних територій доволі висока продумали та розробили певний каталог вимог до туризму на сільських територіях що також часто передбачає надання санаторно-курортної послуги.

Дотримання визначених правил дає право на отримання та використання особливої відзнаки, всі ці вимоги розміщені на сайті в рубриці «ПодорожуйБезпечно» (Safe travels).

При розробці протоколу головним завданням був пошук конструктивних рішень для відновлення сільського зеленого туризму (сільської гостинності) і підвищення безпеки господарів сільських садиб та туристів в умовах корона- та посткоронавірусної реальності. Управління туризму та курортів обласної державної адміністрації заохочує представників сільського зеленого туризму на Львівщині дотримуватись протоколу.

Цей протокол розроблений з врахуванням кращих світових практик відновлення туризму на сільських територіях. Враховуючи велику популярність сільських садиб та гостьових будинків для відпочинку сім'ями та компаніями, рекомендуємо усім, хто займається сільським зеленим туризмом, пройти процес адаптації свого господарства в умовах COVID з пріоритетом на захист здоров'я людей. В розробці приймали участь представники адміністрації місцевого самоврядування, на чолі з керівницею управління туризму та курортів обласної державної адміністрації.

Наприклад, щоб отримати відзначку власнику садиби необхідно підтвердити підписання Протоколу, заповнивши електронну форму на сайті Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні

www.greentour.com.ua та бути внесеним у офіційний електронний реєстр учасників програми «ПодорожуйБезпечно»

Імплементація Протоколу дозволить господарям сільських садиб, які надають послуги сільського зеленого туризму (сільської гостинності):

- вжити ефективних практичних заходів для зменшення ризиків захворювання на коронавірусну хворобу COVID-19 як господарів сільської садиби, членів їхніх родин, так і туристів;

- отримати додаткову конкурентну перевагу, гарантуючи туристу посилену увагу до захисту його здоров'я;

- підвищити якість послуг сільського зеленого туризму (сільської гостинності) з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог та вимог соціального дистанціювання.

Робоча група з розробки Методичних рекомендацій з надання послуг сільської гостинності у корона- та посткоронавірусний період, була створена на базі Торговельно-промислової палати України, за підтримки Проекту Європейського Союзу «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні», громадської організації «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». [2]

При дотриманні всіх вимог та при можливій добровільній категоризації сільських туристичних садиб, які знаходяться поблизу санаторно-курортних закладів, дана господарська діяльність може бути спільною та розвивати інфраструктуру туризму на сільських територіях де рекреаційні ресурси є в широкій наявності.

На рисунку 1 можна спостерігати можливий розвиток туристичної інфраструктури на сільських територіях де частково вона вже існує.

Рис. 1. Інфраструктура для розвитку туризму та курортів України

Джерело [6]

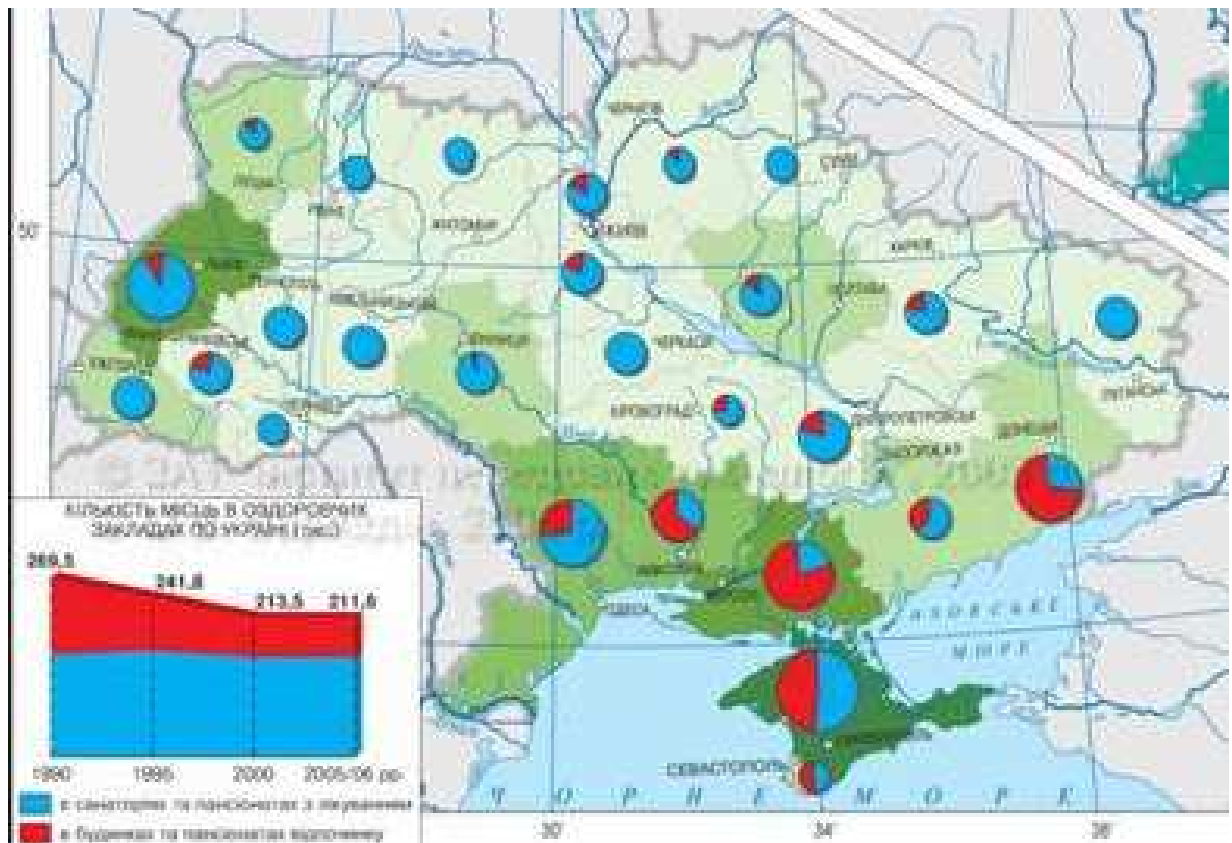

Рис. 2. Санаторно-курортні заклади України
Джерело [3]

На рисунку 2, ми бачимо санаторії та пансіонати, а також будинки відпочинку на період до анексії Криму, на сьогодні за даними Фонду соціального страхування України [7] в нашій країні працює 75 санаторіїв, пансіонатів та будинків відпочинку.

Тому з огляду на те, що все більше зростає попит на поєднання туристичних послуг відпочинкового напрямку, лікувального туризму, пізнавального еко- та сільського та інших видів тому виникає потреба у створенні туристичних маршрутів, які включатимуть в себе всі туристичні послуги на смак різних споживачів.

На рисунку 3 можна проаналізувати наявність туристичної інфраструктури та рекреаційних ресурсів, що дає змогу до формування конкурентної туристичної послуги на базі туристичного маршруту.

Рис. 3. Наявна туристична інфраструктура України
Джерело [3]

Висновки. Тож варто зазначити, що викладених вище матеріалів, можна зробити висновок, на території України є достатньо потужний потенціал для створення туристичної інфраструктури, що включатиме в себе важливий напрямок розвитку санаторно-курортної галузі в Україні. Саме санаторно-курортні послуги на сьогодні є важливим напрямком лікування та реабілітації учасників АТО та жителів прифронтових територій, які потребують як психологічної так і медичної підтримки. Завдяки розвитку внутрішньому туризму між регіонами сприятиме культурному обміну розвитку інфраструктури та розвитку того регіону де буде діяти туристичний маршрут котрий буде включати в себе всі види туризму, зокрема який розташований на сільських територіях.

Список використаних джерел.

1. Дудзяк О. А. Порівняльна характеристика розвитку сільського зеленого туризму (агротуризму) в західних регіонах України та прикордонних регіонах Польщі. Ефективна економіка. 2018. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6190>
2. Сайт «Спілка сільського зеленого туризму України» URL: <https://www.greentour.com.ua/en>
3. Соціальна і економічна географія України URL: <https://geomap.com.ua/uk-g9/930.html>
4. Дудзяк О.А. Вплив сільського туризму на розвиток сільських територій. Науковий вісник Ужгородського університету – серія економіка – вип. 2(48) 2016 – С. 133-136.
5. Попрозман О. І. Побудова системи управління у сфері соціальної інфраструктури / О. І. Попрозман, Н. В. Попрозман // Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - № 11. - С. 226-232. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_11_48.
6. Про країну, де відпочити. URL: <http://dasha.ho.ua/index.php/ukraine/12-pro-krainu>
7. Сайт Фонду соціального страхування України URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/962596>
8. Куцмус Н.М. Соціально-економічний розвиток села в умовах європейського вибору [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / Куцмус Наталія Миколаївна ; Держ. установа "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". - К., 2008. - 20 с.
9. Іваниши В.В. Дудзяк О.А. Застосування в Україні досвіду розвитку сільських територій Європейських країн та США . Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2015. – Вип. 24. – том. 3. С.5 – 10.

References.

1. Dudziak, O. A. (2018), "Comparative characteristics of the rural green tourism (agrotourism) development in the western regions of Ukraine and in the poland border regions", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6190> (Accessed 16 Feb 2021).
2. Website "Union of Rural Green Tourism of Ukraine", available at: <https://www.greentour.com.ua/en> (Accessed 16 Feb 2021).
3. Social and economic geography of Ukraine, available at: <https://geomap.com.ua/uk-g9/930.html> (Accessed 16 Feb 2021).
4. Dudziak, O.A. (2016), "The impact of rural tourism on rural development", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – seriia ekonomika*, vol. 2(48), pp. 133-136.
5. Poprozman, O. I. and Poprozman, N. V. (2014), "Construction of the management system in the sphere of social infrastructure", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 11, pp. 226-232, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_11_48 (Accessed 16 Feb 2021).
6. About the country where to rest, available at: <http://dasha.ho.ua/index.php/ukraine/12-pro-krainu> (Accessed 16 Feb 2021)
7. Website of the Social Insurance Fund of Ukraine, available at: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/962596> (Accessed 16 Feb 2021).
8. Kutsmus, N.M. (2008), "Socio-economic development of the village in terms of European choice", Ph.D. Thesis, 08.00.03, Derzh. ustanova "In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy", Kyiv, Ukraine, P. 20.
9. Ivanyshy, V.V. and Dudziak, O.A. (2015), "Application of rural development crops in Ukraine in European countries and the United States", *Zbirnyk naukovykh prats Podilskoho derzhavnogo aharno-tekhnichnoho universytetu*, issue 24, vol. 3, pp.5 – 10.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021 р.